

66. MADDE:

❑ **Sual(soru), cevabta iade edilmiş kabul edilir.(1)** Tasdik edilen sualde, tasdik eden muhatab, o suali ikrar etmiş olur.

Bu kaide burada mutlak zikredilmişse de, lakin mukayyettir. Suale karşı cevap gelince, kelam cevabın ihyitacı kadar ise, o kelam sual üzere kasredilir, sual cevabın zımnında iade edilmiş olur. Eğer kelam, cevaptan daha fazlasına muhtaç ise, zahirde kelam inşa olur. Bazen de zahirin hılafına cevap olur.

Cevap veren "–ancak cevabı kastedtim," derse, dinen tasdik edilir, hükmen değil. Misal: Fuzuli olan biri, başkasının malını izinsiz olarak satsa, mal sahibine gidip "–bana bu satışta izin verdin mi?" dese, mal sahibi de "–evet," dese, bu sözü satışına izin verdim demek olur ve satış geçerli olur.

Birisi başkasına hitaben “–şu binamı sana şu kadar liraya sattım” dese, diğeri de –evet- dese, bu sözü kabul olur ve satış geçerli olur.

Hasta olana hitaben "malının üçte birini hayır yollarına sarf etmek için beni vasiy tayin ettin mi?" dese, hasta olan da "vasiy tayin ettim" dese, bu sözü ile vasiy tayin etmiş olur.

(1)

67. MADDE:

பெரிய அளவுக்குள்ளேயும் பல்வேறு வகையான மரங்களும், கிணிகளும், கொடிகளும், புதர்களும், செடிகளும், தாவரங்களும், பூக்களும், பழங்களும், இனியவற்றும் உண்டாகின்றன.

Manası:Sükut edene bir söz nisbet edilmez, lakin hacet anında sükut beyandır.

Sükut eden için şöyle dedi denemez; ancak tekellüm gereken yerde susmak ikrar ve beyandır.

Sen birini görsen, senin iznin olmadan bir şeyde mal sahibi gibi tasarruf ediyor, özrün olmadığı halde sükut etsen, bu durum senden o malın senin olmadığını ikrar olur.

Birisi başkasının malını satsa, mal sahibi onu işitip satışını tasdik etmese veya men etmese, bu fiili ondan rıza sayılmaz, satışa izin sayılmaz.

Mal sahibi olan birine, filancı kişi senin filan malını sattı, diye haber gelse ve bu mal sahibi sukut etse, bu sukutu satışa izin sayılmaz.

Birisi, başkasının malını huzurunda telef etse, mal sahibi sukut etse, bu sukutu telef etmesine izin sayılmaz.

Birisi, vefat anında komşularını toplasa ve onların huzurunda kimseye borcu olmadığını söylese, orda hazır olanlardan biri alacaklı olduğu halde sukut etse, daha sonra hastanın

ölümünden sonra alacak davasında bulunmasından men edilmez.

Bu geride zikredilen misaller, kaidemizin ilk kısmının misalleri idi.

Kaidemizin ikinci kısmının misalleri şöyledir:

Müşteri mebiyi satıcının huzurunda teslim alsa, satıcı (ücreti almak için) mebiyi hapsetme hakkın olduğu halde sükut etse, müşteriyi malı teslim almaktan men etmese, bu sükutu müşterinin teslim almasına izin olur ve bundan sonra satıcı mebiyi talep edemez.

Birisi bir mal satın almak istese, sonra o sırada başkası o mebide bir ayıp olduğunu müşteriye haber verse ve müşteri sükut etse, bundan sonra mebiyi satın almakla onda bulunan ayıpla (ayıp muhayyerliği ile) mebiyi geri veremez, zira aybı duyduğunda susması rızadır.

Koyun çobanı, koyunların sahibine –bu koyunları senelik 100 lira karşılığında güdemem, belki 200 lira isterim- dese ve koyunların sahibi sükut etse, çoban işine devam etmekle sene sonunda 200 lira isterse, koyun sahibi 200 lirayı vermelidir, zira sükutu kabuldür.

Birisi, hanımının veya bir akrabasının huzurunda onların malını satsa, daha sonra hanımın veya akrabasının itiraz hakkı yoktur, zira satış anındaki sükutları ikrardır.

Birisi başkasının yanına bir mal bıraksa ve “–bu mal emanettir” dese, diğeri sükut etse, o mal orda emanettir.

68. MADDE:

بَابُ الْإِشْرَافِ عَلَى الْأَعْيَانِ فِي الْمَوَاقِفِ وَالْأَشْيَاءِ الْمَوْضُوعَةِ فِيهَا

Manası: Batinî işlerde bir şeyin delili, o şeyin makamına kaimdir.

Yani, işin hakikatına muttali olunamayan yerde zahir ile hükmolunur.

Batınına muttali olunmayan şeylerde harici zahiri delil, delaletle o şeyin meydana gelişinin delili olur, zira batını işler üzerine hüküm vermek, ancak zahiri, harici delilleriyle mümkün olur.

Delil: Kendisini bilmekle, başka şeyin bilinmesi lazım gelen şeydir.

Mesela, kişi bir mekandan yükselen bir duman görse, orda ateşin var olduğuna delil getirir.

Misaller: Satış akti yapanlardan biri icab yapsa (sattım dese), diğeri kabul etmeden evvel başka bir iş yapsa veya başka bir sözle meşgul olsa, bu durum onun icabtan yüz çevirdiğine delalet eder. Yüz çevirmesi batını bir iştir, buna muttali olmak ancak zahiri davranışıyla bilinir.

Birisi bir hayvan satın alsa, onda bir ayıba muttali olsa, o ayıbı tedavi etmekle uğraşsa, bu tedavisi ayıba rızanın delaleti olur. Daha sonra ayıb sebebiyle hayvanı geri vermez.

Yolda bir malı bulan, eğer sahibine vermek niyetiyle alırsa emanetçi olur, kendisi için sahiplenmek niyetiyle alırsa gasb edici olur. Bu hususlar niyetle alakalı olup o da batını bir iştir, zahirde bunu bilmek ya sözle veya fiille belli olur. Eğer malı alırken sözle ilan ederek –sahibine vermek üzere aldığına şahit tutarsa- emanetçi olur. Elinde iken telef olsa malı ödeme sorumluluğunda değildir. Eğer böyle ilan etmeksizin kendisi için alırsa gasb edici olur ve elinde telef olmakla ödemesi gerekir.

69. MADDE:

بَابُ الْإِشْرَافِ عَلَى الْأَعْيَانِ فِي الْمَوَاقِفِ وَالْأَشْيَاءِ الْمَوْضُوعَةِ فِيهَا

Manası: Yazı, hitab gibidir.

İki kişi arasında sözle akitler (satış, icare- vekalet, kefalet v.s.) yapıldığı gibi, aynı şekilde yazışmakla da bu gibi akitler yapılabilir.

Yazı üç nevidir:

1-Resmileşmiş olduğu açık olan (Mühürlü, imzalı senetler.)

2-Resmileşmemiş (imza ve mühürsüz) açık senetler.

3-Açıkça belli olmayan yazılar.

Birinci kısımdakiler; Kişi yazısını ikrar eder, insanların adetlerine uygun olur, üst kısmında mühür olur. Yani insanların adetine göre yazılan sahifeler, sahibi aleyhine delil sayılır.

İkinci kısımdakiler; İnsanların adetlerine uygun olarak yazılmayan yazılardır, duvara veya ağaç yaprağına yazmak gibi.

Bu gibi yazılar fuzuli olup sahibi aleyhinde delil olmaz. Ancak yazıyı yazan, yazma anında şahit tutmuşsa, bu durum şahitlik makamında olur.

Açık olmayan yazılar; Su üzerine yazmak gibi; bunun hükmü, işitilmeyen söz gibidir. Üzerine bir hüküm terettüb etmez. Su üzerine veya havaya –filancıya 100 lira borçluyum- yazsa, bu, borç ikrarı olmaz.

Bu tafsilattan sonra şu misali getirelim: Birisi, başkasına verilmek üzere bir sahifeye –filan şeyi şu kadar ücrete sana sattım- diye yazıp gönderse, diğer kişi kağıttaki yazıyı okuyup o mecliste kabul ettiğini söylese veya karşılık olarak yazı ile kabul ettiğini yazsa, satış akti sahih olur.

HİTAP İLE YAZI ARASINDAKİ FARK

Şeyhu-l İslam Havahirzade'nin Mebsutunda zikrettiği husustur:

Bir fasılda ikisi farklı olur: Kişi hazırda olsa ve kadına nikah talebiyle hitap etse, kadın hitap meclisinde kabul etmese, başka bir mecliste kabul etse, nikah sahih olmaz, zira meclis değiş-mekle hitab/icab batıl olmuştur.

Yazı ile olmasında, kadına nikah talebi yazılı kağıt ulaşsa ve onu okusa, okuduğu yerde kendini yazıyı yazan kişiye (kabul ederek) nikahlamasa, başka bir mecliste ve (kadının sözünü işitmiş ve yazıda olanı bilmiş olan) şahitlerin huzurunda, kendini o kişiye nikahlasa, nikahı sahihtir; zira gaibte olan kocanın yazısı, kadına hitap olmuştur.

Yazı, ikinci mecliste de bakidir; sanki, yazının ikinci meclis de baki olması, şahitlerin ondaki şeyi ikinci mecliste işitmesi, hitabın diğer bir mecliste tekerrürü mesabesinde olmuştur.